

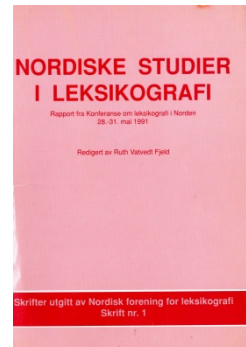
NORDISKE STUDIER I LEKSIKOGRAFI

Titel: Encyklopædiske oplysninger i tosprogede tekniske ordbøger

Forfatter: Sven Tarp

Kilde: Nordiske Studier i Leksikografi 1, 1992, s. 522-531
Rapport fra Konferanse om leksikografi i Norden, 28.-31. mai 1991

URL: <http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/nsil/issue/archive>

© Nordisk forening for leksikografi

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Søgbarhed

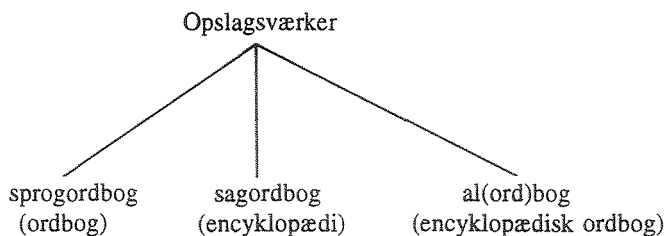
Artiklerne i de ældre Nordiske studier i leksikografi (1-5) er skannet og OCR-behandlet. OCR står for 'optical character recognition' og kan ved tegngenkendelse konvertere et billede til tekst. Dermed kan man søge i teksten. Imidlertid kan der opstå fejl i tegngenkendelsen, og når man søger på fx navne, skal man være forberedt på at søgningen ikke er 100 % pålidelig.

Encyklopædiske oplysninger i tosprogede tekniske ordbøger

I forbindelse med oversættelse af tekniske tekster er der et stort behov for encyklopædiske informationer i ordbøgerne. En undersøgelse af den hidtidige praksis på dette område viser, at denne type informationer indtil videre kun gives sporadisk i tosprogede tekniske ordbøger. Der er imidlertid mange muligheder: tekst og tegning, placering i mikro- og makrostruktur samt i ordbogens tekstdel, et system af henvisninger til at knytte informationerne sammen til et hele. En teori for integrering af encyklopædiske oplysninger i tosprogede tekniske ordbøger må udvikles i nær vekselvirkning med den leksikografiske praksis.

Leksikografien deler traditionelt ordbøger (eller opslagsværker) op i to store klasser: sprogordbøger og sagordbøger (encyklopædier). I den første type gives oplysninger om sproget, i den anden om verden (sagen, encyklopædien osv.) Mange ordbøger er imidlertid ikke »rene«, idet sprogordbøger ofte rummer encyklopædiske angivelser, og sagordbøger sproglige angivelser. Hos nogle forfattere betragtes disse »urene« ordbøger som hybrider. Andre klassificerer dem derimod efter deres funktion (»Genuiner Zweck« - Wiegand 1988). Heraf typologiseringen i sprogordbøger, hvis mål er at behandle sproget, men som også kan indeholde oplysninger om sagen, i sagordbøger, hvis mål er at behandle sagen, men som også kan indeholde oplysninger om sproget, og i alordbøger (hos nogle også kaldet encyklopædiske ordbøger), hvis mål er at medtage oplysninger af begge slags. Denne opdeling kan illustreres således:

Skema 1:

Nærværende undersøgelse har ikke til formål at gå ind i denne diskussion, der indtil nu hovedsagelig har kredset omkring ensprogede og almensproglige ordbøger. Den vil derimod anskue problemet i lyset af tosprogede tekniske oversættelsesordbøger, idet den vil fokusere på behovet for at inkludere encyklopædiske oplysninger i sådanne ordbøger, undersøge den hidtidige praksis på dette område og opstille en række principper for det fremtidige arbejde. Undersøgelsen er en del af et 3-årigt projekt, som jeg arbejder med på Handelshøjskolen i

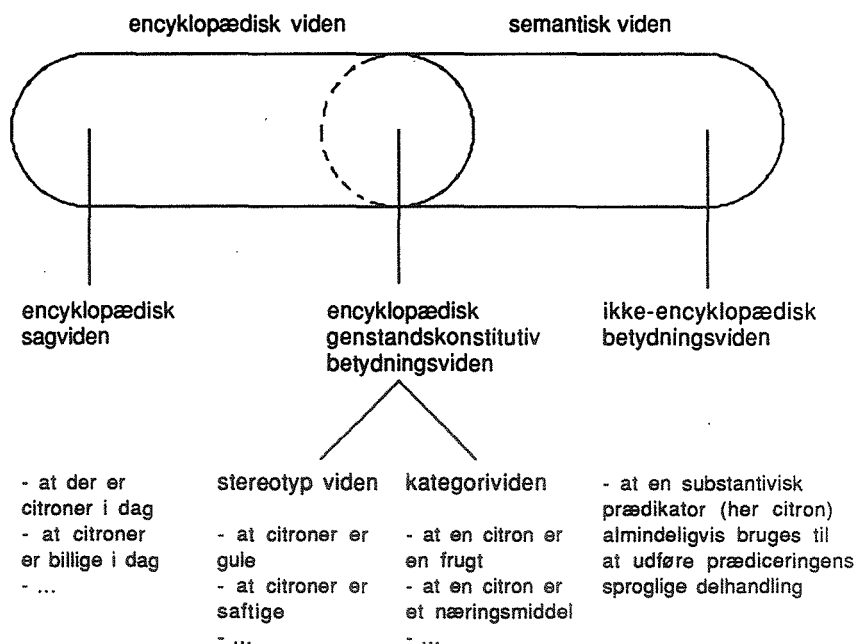
Århus med henblik på at opstille de leksikografiske principper for en dansk-spansk ordbog inden for teknisk sprog.

Da jeg gik i gang med at undersøge dette område, opdagede jeg til min forundring, at det praktisk talt ikke er blevet behandlet i den teoretiske litteratur. Det eneste sted, hvor jeg en passant er stødt på problemstillingen, er hos Scholfield 1980. Derimod er selve diskussionen om forholdet mellem sprog og verden uhyre omfangsrig og synes til tider temmelig ophidset. Synspunkterne placerer sig øjensynlig i et bredt spektrum lige fra den opfattelse, at sproget så at sige kan defineres og forklares ved sig selv, uden henvisning til den ydre verden, til den opfattelse, der får Haiman 1979 til at konkludere, at »dictionaries are encyclopedias«, at der med andre ord ikke findes nogen klar skillelinje mellem sprog og verden.

Wiegand 1988 forsøger at overvinde kløften og har udarbejdet følgende model, idet han ikke mener, at man kan sætte et skarpt skel mellem semantisk og encyklopædisk viden:

Skema 2

Forholdet mellem forskellig slags dagligviden

(Efter Wiegand 1988)

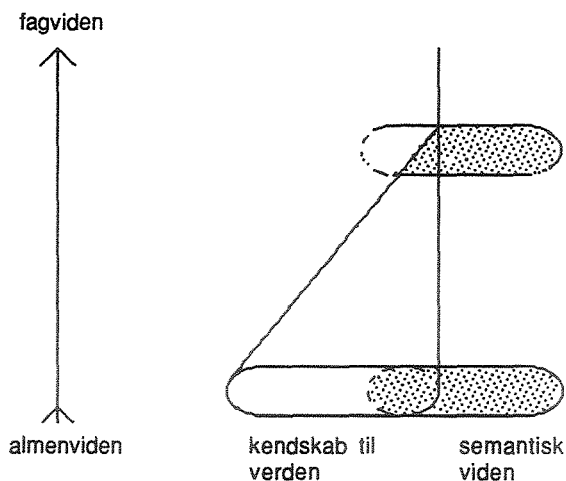
Ser man nærmere på Wiegands model, er det klart, at »citron« her tilhører almensproget (i den snævre betydning: fælles for alle). Forestillede man sig et menneske, som ikke forstod betydningen af ordet »citron«, ville han alligevel ved en kort leksikografisk definition (f.eks.: »en gul, saftig, sur og spiselig citrusfrugt«) kunne slutte bro mellem semantik og encyklopædi, uanset om han havde set en citron tidligere. Forudsætningen for denne enkle operation er lige netop den almenkulturelle viden, som mennesker i et moderne samfund har. Ord som »gul«, »saftig«, »sur«, »spiselig« og i det mindste »frugt« tilhører alle almindelige menneskers dagligsprog.

I sine diskussioner af begrebet fagsprog arbejder Kalverkämpfer ud fra en opfattelse af, at al sprog er fagsprog, blot med en stigende grad af specialisering. Denne stigende specialisering er samtidig for den, der ikke kender de pågældende fag, en stigende grad af uvidenhed. Jo længere han dykker ned i faget, desto færre faste holdepunkter vil han have til at forstå, hvad der tales om.

Disse overvejelser får stor betydning for den leksikografiske definition i fagsproglige ordbøger. Normalt findes der en række muligheder, hvormed man kan give denne definition: parafrase, synonym, antonym, hyponym osv. Disse definitioner dækker imidlertid over et langt dybere indhold, som tilsløres i almensproget. Definitionens virkelige kerne er at gengive indholdet i det begreb, som ordet repræsenterer, og placere det i relation til andre begreber, dvs. indordning i et kategorialt system.

Ordets funktion i den menneskelige erkendelsesproces er at generalisere og danne begreber, som kan bruges i kommunikationen og den logiske tænkning, som byggesten for bevidstheden. Straks man ryger op i specialfaget, har lægmand imidlertid ikke kendskab til de konkrete fakta, som ligger til grund for generaliseringen, og han har heller ikke nogen kendskab til eller forståelse for de »nabo«begreber, som definitionen også knyttes til. Problemet kan illustreres i modellen i skema 3.

Skema 3:

Det fremgår her, at den »normale« leksikografiske definition ikke vil kunne løse problemet. Den vil ikke være i stand til at knytte bro ud til verden, idet denne verden ikke er erkendt af

lægmand. Der er således brug for at »hælde« viden på, så definitionen og dens omgivelser kan få form og indhold.

Denne problemstilling gælder ikke blot for ensprogede ordbøger, men også for tosprogede. Man kunne f.eks. i en passiv L2-L1 ordbog betragte oversættelsesordet på modersmålet som en slags »definition«. Det er klart, at en lægmand ikke vil have megen glæde af at få et udenlandsk fagord oversat til et modersmålignende fagord, som han heller ikke forstår. Og bedre bliver det naturligvis ikke i en aktiv L1-L2 ordbog, hvor man tager udgangspunkt i et uforståeligt fagord på modersmålet og får det oversat til et lige så uforståeligt på fremmedsproget.

Man kunne her indvende, at ved en oversættelse er det ikke nødvendigt at forstå teksten. Blot man finder det rigtige oversættelsesord, kan man ved sit grammatiske kendskab til det pågældende sprog foretage en korrekt oversættelse. Praksis viser imidlertid, at sådan forholder det sig ikke. Folk, der arbejder med fagsproglige oversættelser, har for længe siden erkendt, at et minimum af forståelse for teksten (faget) er en forudsætning for en heldig oversættelse. Klarest fremstår problemet i tilfælde af polysemi: hvilken af de opgivne ækvivalenter skal man vælge? Traditionelt er det i fagordbøger blevet løst ved faglige (diatekniske) markeringer, der henviser ordet til det ene eller andet fag eller delområde. Men man kan med rette spørge, hvordan en lægmand skal kunne have glæde af disse angivelser. Det kræver i sig selv faglig viden at placere ordet (teksten) i det rigtige fag (delområde). Det er formodentlig lignende overvejelser, der har affødt følgende bemærkning i forordet til Collazo:

However well grounded in his or her subjects of competence, a translator needs to have access to a reference library including monolingual as well as interlingual dictionaries and encyclopedias, both general and of various degrees of specialization, textbooks and other works in the languages and on the subjects of interest; recent literature on specific systems, devices, techniques, and applications; and other sources of pertinent information and vocabulary.

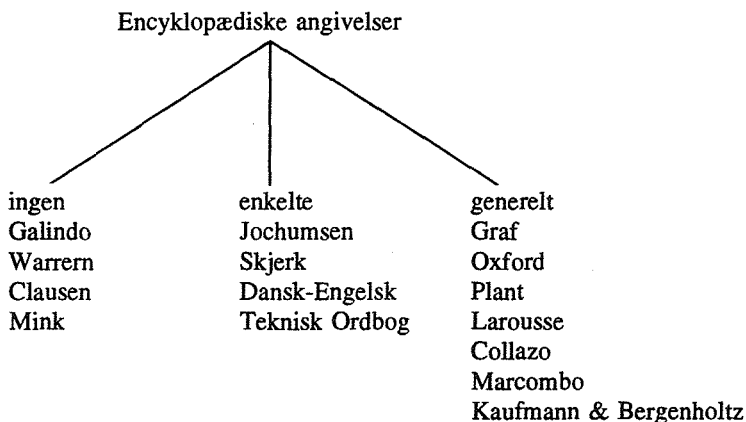
Andetsteds i denne rapport har Maidahl, Laursen og Duvå (s. 105) desuden fremlagt resultaterne af en undersøgelse af problemer, der opstår i forbindelse med fagsproglige oversættelser, og disse resultater peger klart i den retning, at viden om det pågældende fag er en forudsætning for en succesrig oversættelse. Af en ikke publiceret undersøgelse, som Bernt Møller har foretaget på Handelshøjskolen i Århus af problemer ved oversættelse af en informationsteknologisk tekst til fransk, fremgår det endelig, at hele 31% af alle ordbogsopslag drejer sig om forståelse af den faglige sammenhæng i teksten.

Som allerede nævnt har den teoretiske leksikografi praktisk talt ikke beskæftiget sig med spørgsmålet om encyklopædiske oplysninger i fagordbøger. Men hvordan ligger det med fagordbøgerne selv? Hvilken praksis har der udviklet sig på dette felt?

Jeg har foretaget en mindre undersøgelse af den konkrete praksis i 24 en- og tosprogede fagordbøger, som alle har det til fælles, at de står på Handelshøjskolens bibliotek i Århus. Det drejer sig hovedsagelig om tekniske ordbøger, idet jeg dog af forskellige grunde har medtaget en lingvistisk og to juridiske ordbøger. Jeg har i undersøgelsen ikke skelnet mellem ordbøger og encyklopædier ifølge den traditionelle opdeling.

Jeg har først kigget på, hvorvidt der overhovedet er encyklopædiske angivelser med i disse ordbøger. Med encyklopædiske angivelser mener jeg her såvel tegning som tekst, dog ikke faglige markeringer. Resultaterne af undersøgelsen kan illustreres som i skema 4.

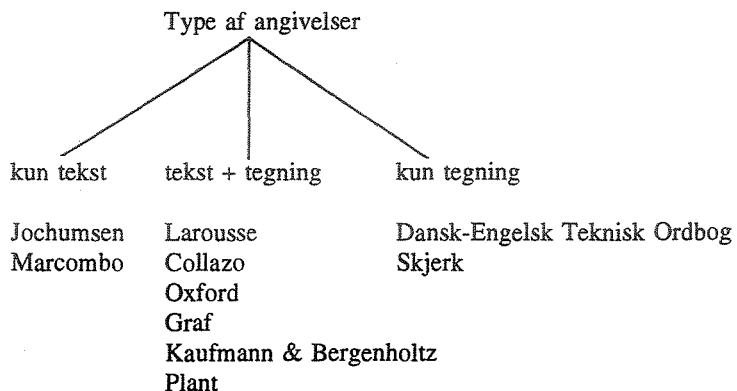
Skema 4:

Warrern og Clausen er de mest almindelige tekniske ordbøger til og fra dansk (med henholdsvis engelsk, tysk og fransk som fremmedsprog). Her er der altså overhovedet ikke medtaget encyklopædiske oplysninger. De tre ordbøger, der medtager enkelte oplysninger af encyklopædisk art, er også, hvad man traditionelt forstår ved oversættelsesordbøger. Ser man derimod på de ordbøger, som generelt inkluderer disse angivelser, drejer det sig næsten alle om en- og tosprogede ordbøger, som kan medregnes til klassen af deciderede encyklopædiske ordbøger. Bortset fra Kaufmann & Bergenholtz, der er et resultat af en nyudvikling, og som medtager oplysninger af både encyklopædisk og sproglig (grammatisk) art, så stiller kun Collazo sig bevidst denne opgave, idet den dog i praksis er temmelig karrig med hensyn til rent sproglige angivelser. Konklusionen må således blive, at en succesrig kombination af sproglige og encyklopædiske oplysninger langt fra er et generelt fænomen i tekniske ordbøger. Og fremfor alt må det konkluderes, at ordbøger, der decideret er beregnet på oversættelse, kun i meget lille omfang indtil videre har behandlet den encyklopædiske side af sagen.

Ser man på, hvilken type af angivelser de enkelte ordbøger anvender, får man et billede som i skema 5.

Skema 5:

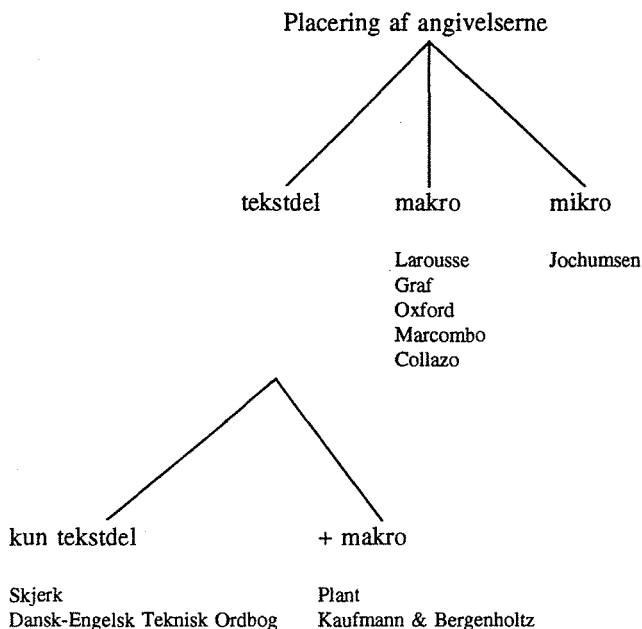
Heraf fremgår det, at over halvdelen af de ordbøger, som i større eller mindre omfang serverer encyklopædiske angivelser, har valgt en kombination af tekst og tegning. Af de ordbøger, som generelt medtager encyklopædiske oplysninger, har seks ud af syv denne kombination, idet Plant dog kun har enkelte tegninger, som er anbragt i indledningen. Med hensyn til de to ordbøger, som kun anvender tegning, er det henholdsvis en brancheordbog (Skjerk 1974) og en 40 år gammel teknisk ordbog, som endvidere har den helt særlige egenskab, at den undertiden angiver eksempler på anvendelse af de tekniske termer.

Hvad angår teksterne er der i det mindste to slags problemer. Det første er det sprog, hvorpå teksten er skrevet. Flere af disse ordbøger henvender sig til brugere på to sprog, hvorimod definitionerne eller de encyklopædiske angivelser kun er skrevet på det ene. Det vanskeliggør i høj grad forståelsen af et i forvejen svært tilgængeligt emne at skulle sætte sig ind i det på et fremmedsprog. Desuden er mange af forklaringerne skrevet i et sprog, som om det var videnskabsmænd eller teknikere, der henvendte sig til kolleger og ikke til lægfolk, således som ordbøgerne hævder, at de gør. Jochumsen (1983) er her værd at fremhæve, idet den såvel er skrevet på et letlæseligt sprog som på både dansk og spansk. Dog er de encyklopædiske oplysninger kun angivet sporadisk. Af disse observationer kan man drage to konklusioner, som ved første øjekast virker selvindlysende, men som åbenbart endnu ikke har fået et generelt praktisk udslag: 1. teksten skal så vidt muligt skrives på brugerens modersmål; 2. teksten skal forfattes i et for lægmand tilgængeligt sprog uden af den grund at blive fagligt udvandet, evt. kunne man bruge krydshenvisninger til at forklare vanskelige ord, som ikke kan undgås, og man bør også i det fornødne omfang anvende tegninger til at lette forståelsen.

Ser man på de ordbøger, der i større eller mindre grad bruger tegninger, vil man finde, at disse bruges på forskellig vis. Når der ses bort fra tegninger, som bruges af rent æstetiske årsager, kan man opstille tre hovedmåder at anvende tegningerne på: 1. tegningen illustrerer teksten, 2. teksten forklarer tegningen, 3. tekst og tegning overlapper hinanden. Selv om man kan finde mange eksempler på en uhensigtsmæssig kombination, har det ikke været muligt at opstille generelle regler for, hvornår den ene eller anden måde er den mest optimale, idet det må formodes, at dette spørgsmål må afgøres i det enkelte tilfælde. Man kan dog konstatere, at tilfælde af overlappning af tekst og tegning ofte har den meget nyttige funktion, at de på samme tid henvender sig til folk, der er enten visuelt eller tekstmæssigt disponerede. Derimod er der visse problemer i forbindelse med kun at bringe tegninger, uden forklaring. I det omfang, det ikke drejer sig om illustration af kendte genstande eller fænomener, siger tegningen ikke noget i sig selv, da den ikke på nogen som helst måde refererer til foreteelser i verden, som ordbogsbrugeren kan genkende. Her adskiller fagsprog sig klart fra almensprog, der som allerede nævnt henviser til ting, der indgår i de fleste menneskers almenviden. Lægmand er netop kendetegnet ved at være helt blottet for indsigt i det pågældende fag og dermed for evnen til at forbinde noget med og trække viden ud af tegninger uden den behørlige forklaring. Undtaget herfra er illustration af farver, form og andre former for udseende, der ofte kun (eller i det mindste meget lettere) kan forklares med en tegning.

Det næste spørgsmål, jeg har undersøgt, er, hvordan de encyklopædiske angivelser er placeret i ordbogen. Resultatet af undersøgelsen ser ud som i skema 6.

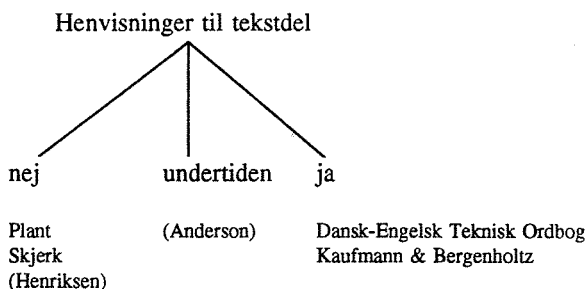
Skema 6:

Opdelingen i mikro- og makrostruktur samt tekstdel følger den typologi, som Hausmann og Wiegand (1990) opstiller. At oplysningerne er placeret i mikrostrukturen, betyder således, at man kun kan finde oplysninger inde i den enkelte ordbogsartikel. At de er placeret i makrostrukturen, forudsætter endvidere, at der er brugt krydshenvisninger, således at en del af den encyklopædiske viden om et enkelt ord gives i andre ordbogsartikler.

Af denne undersøgelse fremgår det, at det mest hyppige er at placere de encyklopædiske oplysninger i de enkelte ordbogsartikler og i større eller mindre omfang foretage krydshenvisninger mellem disse artikler. Med hensyn til placering i den overordnede tekstdel, dvs. i for- eller bagteksten, ser det endnu ikke ud til at være en almen praksis, i det mindste ikke når det drejer sig om tekst. Fælles for de to ordbøger, der kun har placeret oplysningerne her, er, at det i begge tilfælde drejer sig om tegninger, altså ingen tekst. Men de to ordbøger, der her er mest interessante ud fra et leksikografisk synspunkt, er Plant og Kaufmann & Bergenholtz. De har begge foretaget krydshenvisninger i makrostrukturen og har desuden placeret oplysninger i en såkaldt faglig indledning på henholdsvis 5 og ca. 50 sider, hvor der anvendes både tekst og tegninger. Ordbøgerne er begge decideret branche- eller fagorienteret (mikroelektronik og molekylærbiologi), og indledningen har hos begge den funktion at give en overordnet fremstilling af det pågældende fag. En sådan indledning kan selvsagt have mange fordele med hensyn til at give den nødvendige mængde encyklopædiske informationer. For at få maksimal gevinst heraf er der imidlertid brug for et system af henvisninger mellem selve ordbogsdelen og denne indledning. Jeg har derfor undersøgt, i hvor høj grad de ordbøger, som bringer oplysninger i tekstdelen, har et sådant system af henvisninger. For at få nok oplysninger har jeg her medregnet to juridiske ordbøger, nemlig Anderson og Henriksen (se skema 7).

Skema 7:

Kun to af ordbøgerne har altså generelt henvisninger ud til tekstdelen, idet jeg hos Anderson kun har fundet ialt to eksempler herpå. I både Plant, Anderson, Henriksen og Kaufmann & Bergenholtz drejer de encyklopædiske informationer i tekstdelen sig om en faglig indledning. Man må imidlertid konstatere, at kun i Kaufmann & Bergenholtz får man det fulde udbytte af denne indledning, idet der er foretaget en omfattende henvisning fra artiklerne ud til indledningen og tilmed også den anden vej. Dog har Henriksen (som i øvrigt også Kaufmann & Bergenholtz) udarbejdet en fyldig stikordsliste til indledningen, så man forholdsvis let kan gå til den. Omvendt svæver indledningen hos Plant og Anderson ligesom i luften, uden at man rigtig kan bruge den til noget, med mindre man hver gang vil læse den i sin helhed eller skimme sig frem til den ønskede oplysning (hvis den da er der).

Med hensyn til henvisninger er der endnu et problem, som gælder for både henvisninger internt i makrostrukturen og henvisninger ud i tekstdelen. Det er spørgsmålet om antallet af henvisninger og deres slutadresse. Alt for ofte er der et meget stort antal henvisninger, som besværliggør læsningen og navnlig forståelsen af teksten. F.eks. har jeg i den spanske udgave af Theodor Lewanskis »Diccionario de Lingüística« talt flere dusin henvisninger i en enkelt artikel. Under »sintaxis« er der således 32. Desuden anvender samme ordbog ligesom mange andre, hvad man kunne kalde cirkelhenvisninger: man bliver i sin søgen efter at forstå et bestemt begreb henvist fra den ene artikel til den anden for til sidst at ende, hvor man begyndte, og ofte med samme indsigt, som man startede med. Disse konstateringer fordrer, at der foretages mere systematiske undersøgelser af henvisningernes rolle i fagordbøger, og at der opstilles vejledende principper for deres anvendelse. Dog kan man allerede her konstatere, at et af problemerne ikke i sig selv består i at reducere antallet af henvisninger, men i at skrive teksten i et for lægmand mere forståeligt sprog, hvormed henvisningerne i et vist omfang overflødiggøres.

Men henvisninger bør ikke af den grund betragtes som et onde. Tværtimod spiller de en yderst nyttig rolle, idet de rigtigt brugt så at sige binder alle de små adskilte tekststykker i en ordbog sammen til et hele, hvormed brugeren bliver i stand til at vride langt flere encyklopædiske informationer ud af ordbogen. Udviklingen i retning af ikke blot at foretage krydshenvisninger i makrostrukturen, men også at udarbejde deciderede faglige indledninger, der gennem henvisninger og stikordsregistre indgår i ordbogen som et hele og bringer den op på et højere plan (i et vist omfang hos Henriksen og mere udviklet hos Kaufmann & Bergenholtz), er en udvikling, der bestemt må hilses velkommen.

Som konklusion på denne lille undersøgelse kan man sige, at en række tekniske ordbøger mere eller mindre bevidst synes at have indset nødvendigheden af at medtage forskellige former for encyklopædiske informationer, men at måden at præsentere dem på i

disse ordbøger er stærkt varierende og ofte virker noget tilfældig. Desuden udnytter de sjældent alle de redskaber, der findes til at give brugeren maksimal glæde af disse oplysninger.

Vi er her ved et punkt, hvor den teoretiske leksikografi ikke længere kan nøjes med at være beskuende og undersøge de eksisterende ordbøger. I sig selv er det ikke dårligt at undersøge resultatet af andre menneskers bevidste arbejdsindsats. Man kan hente megen inspiration derfra. Men en leksikografi, der lægger for megen vægt på dette, risikerer let at blive for traditionsbundet og overse vigtige problemstillinger, hvormed den nødvendige nytænkning udebliver. Den teoretiske leksikografi må hæve sig op til rang af virkelig teori og anvise nye løsninger, idet den naturligt bygger på de mest fremskredne erfaringer. En stadig og frugtbar vekselvirkning mellem teori og praksis er vejen frem. Som en kendt og for tiden noget udskældt herre engang sagde, gælder det ikke så meget om at fortolke verden som at forandre den.

Litteratur

1. Ordbøger

- Anderson, R.B.J.: *Anglo Scandinavian Law Dictionary*, Universitetsforlaget, Oslo 1977
Clausens Tekniske Ordbøger Dansk-Engelsk, Grafisk Forlag 1990
Clausens Tekniske Ordbøger Dansk-Fransk, Ashehoug Dansk Forlag 1989
Clausens Tekniske Ordbøger Dansk-Tysk, Grafisk Forlag 1990
Clausens Tekniske Ordbøger Fransk-Dansk, Grafisk Forlag 1990
Collazo, Javier L.: *Diccionario Enciclopédico de Términos Técnicos, inglés-español, español-inglés*, McGraw-Hill Book Company, Madrid 1980
Dansk-Engelsk Teknisk Ordbog, Einar Hacks Forlag, København 1950
Diccionario de Términos Científicos y Técnicos, Marcombo Boixareu Editores, Barcelona 1981
Diccionario Ilustrado de las Ciencias, Larousse, Paris 1987
Diccionario Oxford de Informática, inglés-español, español-inglés, Ediciones Diaz de Santos, Madrid 1985
Enciclopedia de la Técnica y de la Mecánica, Ediciones Nauta, Barcelona 1973
Galindo, Orlando: *Dansk Spansk Fagordbog*, Teknisk Forlag, København 1979
Graf, Rudolf F.: *Diccionario de Electrónica*, Ediciones Pirámide, Madrid 1988
Henriksen, Torben: *Spansk Dansk Juridisk Ordbog*, Gad, København 1991
Jochumsen, Svend: *Teknisk Ordbog Dansk Spansk*, Gyldendal, København 1983
Kaufmann, Uwe & Bergenholtz, Henning: *Genteknologisk leksikon. Dansk-engelsk og engelsk-dansk ordbog over molekylærbiologi og DNA-teknologi*, udkommer 1992
Lewandowski, Theodor: *Diccionario de Lingüística*, Catedra. Madrid 1986
Mink, H.: *Diccionario Técnico Alemán-Español*, Herder, Barcelona 1987
Mink, H.: *Diccionario Técnico Español-Alemán*, Herder, Barcelona 1985
Plant, M.: *Diccionario de Microelectrónica*, Paraninfo, Madrid 1987
Skjerck, E.: *Engelsk / Dansk Bilteknisk Ordbog*, Lentz & Jenssens Forlag, Ringsted 1974
Warrern: *Dansk-Engelsk Teknisk Ordbog*, Clausens Bøger 1988
Warrern: *Dansk-Tysk Teknisk Ordbog*, Clausens Bøger 1984
Warrern: *Engelsk-Dansk Teknisk Ordbog*, Clausens bøger 1981

2. Anden litteratur

- Duvå, Grete / Laursen, Anna-Lise / Maidahl, Lisbet (1992): Brugerundersøgelse vedrørende oversættelse af fagtekst. I: Ruth Vatvedt Fjeld (red.): *Nordiske studier i leksikografi. Rapport fra Konferanse om leksikografi i Norden 28.-31.mai 1991*. Oslo.
- Eco, Umberto (1984): Metaphor, Dictionary, and Encyclopedia. I *New Literary History* 15, 255-271.
- Haiman, John (1980): Dictionaries and Encyclopedias. I: *Lingua* 50, 329-357.
- Hausmann, Franz Josef (1985): Lexikographie. I: Christoph Schwarze / Dieter Wunderlich (Hrsg.): *Handbuch der Lexicologie*. Königstein: Athenaum, 367-411.
- Hausmann, Franz Josef / Wiegand, Herbert Ernst (1990) Component Parts and Structures of General Monolingual Dictionaries: A Survey. I: Franz Josef Hausmann / Oskar Reichmann / Herbert Ernst Wiegand / Ladislav Zgusta (eds.): *Wörterbücher, Dictionaries, Dictionnaires. An International Encyclopedia of Lexicography, First Volume*. Berlin, New York: Walter de Gruyter, 328-360. (=Handbücher zur Sprach- und Kommunikationswissenschaft, band 5.1.)
- Hermanns, Frits (1988): Das Lexikographische Beispiel. Ein Beitrag zu seiner Theorie. I: Gisela Harras (ed.): *Das Wörterbuch. Artikel und Verweisstrukturen*. Düsseldorf: Schwann / Bagel, 161-195. (=Sprache der Gegenwart 74)
- Hupka, Werner (1989): Das enzyklopädische Wörterbuch. I: Franz Josef Hausmann / Oskar Reichmann / Herbert Ernst Wiegand / Ladislav Zgusta (eds.): *Wörterbücher, Dictionaries, Dictionnaires. An International Encyclopedia of Lexicography, First Volume*. Berlin, New York: Walter de Gruyter, 988-999. (=Handbücher zur Sprach- und Kommunikationswissenschaft, band 5.1.)
- Hupka, Werner (1989a): Wort und Bild. Die Illustrationen in Wörterbüchern und Enzyklopädiën. Tübingen: Max Niemeyer Verlag. (=Lexicographica, series maior 22)
- Kalverkämper, Hartwig (1990): Das Fachwörterbuch für den Laien. I: Franz Josef Hausmann / Oskar Reichmann / Herbert Ernst Wiegand / Ladislav Zgusta (eds.): *Wörterbücher, Dictionaries, Dictionnaires. An International Encyclopedia of Lexicography, Second Volume*. Berlin, New York: Walter de Gruyter, 1512-1523. (=Handbücher zur Sprach- und Kommunikationswissenschaft, band 5.2.)
- Mikkelsen, Hans Kristian (1991): Towards the ideal special language translation dictionary. I: *Hermes* 6, 91-109.
- Scholfield, P.J. (1980): Evaluation Selection Policy and Grammatical and Semantic Information in an EST Dictionary. I: *Fachsprache*, bd. 2, 98-108.
- Wiegand, Herbert Ernst (1988): Was eigentlich ist Fachlexikographie?. I: Horst Haider Munske / Peter von Polenz / Oskar Reichmann / Reiner Hildebrandt (eds.): *Deutscher Wortschatz. Lexikologische Studien. Ludwig Erich Schmitt zum 80. Geburtstag von seinen Marburger Schülern*. Berlin, New York: Walter de Gruyter, 729-790.